

1 Aralık 1955 4 Bölüm

– Sami Biber · 04 Aralık 2020

ARTIK YETER !

1 Aralık 1955 Perşembe günü, Alabama'nın Montgomery şehrinde, 42 yaşındaki siyahi bir kadın terzi, şehir fuarındaki işinden akşam saat 6'da çıktı. Çok yorgundu ve tek istediği bir an önce evine ulaşmaktı. Belediye otobüsünün ortasındaki 'değişken' statülü koltuklardan birine oturdu.

1900 yılından beri uygulanan yasaya göre, Montgomery belediye otobüslerindeki ilk 4 sıra koltuklar, derisi beyaz olan yolculara aitti. Siyah derili insanlar, belediye otobüslerinin yolcularının toplamda yüzde 75'ini oluşturmalarına rağmen, onlara otobüslerin en arka koltukları ayrılmıştı. Ortadaki değişken statülü koltuklarsa beyazların sıraları doluncaya kadar siyahların da oturabilecekleri koltuklardı. Beyaz sıralar dolduğunda ya da şoför istediğinde siyahlar oturdukları bu koltukları boşaltıp en arkaya geçmek zorundaydılar. Eğer arkada da yer yoksa orada ayakta durmaları, eğer ayakta duracakları yer de yoksa otobüsten inip bir sonraki otobüsü beklemeleri gerekiyordu. Yine kurallara göre siyah yolcular beyazlar ile aynı sırada bir koltukta da oturamazdı. Dolayısıyla, otobüs şoförü, 4'ncü sırada duran 'colored (siyah yolcular)' tabelasını gerekli gördüğünde otobüsün arka sıralarına doğru kaydırma yetkisine sahipti. Ve yine eğer otobüsün ön sıralarında beyaz yolcular oturmuşsa, siyah yolcular onların yanından geçerek arkaya yürüyemezdi, ön kapıdan girip şoföre parasını ödedikten sonra tekrar inerek arka kapıdan binmeleri gerekiyordu.

Rosa Parks yerine oturduktan az sonra ön kapıdan dört beyaz adam daha otobüse bindi. Otobüs şoförü hemen arkaya dönüp bir işaretiyle zencilerin kalkıp arka sıralara geçmesini söyledi.

Üç erkek zenci hemen kalkıp arka sıraya geçti ama Rosa Parks yerinden kalkmadığı gibi oturduğu koltuğun cam kenarına geçip oturmasına devam etti.

Otobüs şoförü James Blake " Niçin arkaya geçmiyorsun? " Diye sorunca da onun gözlerinin içine baktı ve "Artık Yeter ! Çünkü kalkıp yerimi bir başkasına vermem gerektiğine inanmıyorum." Dedi.

Şoför otobüsü durdurdu ve polis çağırdı. Rosa Parks tutuklandı.

Otobüsten indirilirken, kendisini çekiştiren polise, 'neden beni itip kakıyorsunuz?' diye sordu.

Polis devlet adına konuştu: 'Bilmiyorum. Yasa yasadır ve sen de bir tutuklusun'

Parks'ın tutuklanması, o baskı atmosferinde ilk başta pek kimsenin dikkat çekmedi. Siyah hakları aktivist

organizasyonu NAACP'nin Montgomery şubesi başkanı sendikacı Edgar Nixon ve Parks'ın bir arkadaşının 100 dolarlık kefaleti ceplerinden ödemesi üzerine 24 saat sonra Cuma akşamı tutuksuz yargılanmak üzere serbest bırakıldı. Nixon, Cuma günü Kadınların Politik Konseyi üyesi ve Alabama Eyalet Üniversitesi profesörü Jo Ann Robinson'u konudan haberdar etti. Robinson, harekete geçmeye karar verdi ve aynı gece hiç uyumayarak 35 bin el ilanı hazırlayarak Montgomery halkını otobüsleri boykot etmeye çağırdı. Kadınların Politik Konseyi (WPC) boykota destek veren ilk grup oldu. 4 Aralık Pazar günü şehirdeki küçük siyah kiliselerde otobüs boykotu eylemi hakkında çağrılar yapıldı. Montgomery Advertiser gazetesi de habere ilk sayfasında yer verince eylem bütün şehirde duyuldu. O gece kiliselerde yapılan toplantılarda alınan karara göre, 'insani muamele görünceye, siyahi şoförler de işe alınincaya ve ortadaki değişken statülü koltuklara 'ilk gelen oturur' statüsü verilinceye kadar' boykota devam kararı aldılar.

5 Aralık Pazartesi günü Rosa Parks mahkemeye çıkarken, Montgomery şehri tarihinin en heyecan dolu gününü yaşıyordu. Şehirde o gün yağmur yağıyordu ancak nerdeyse bütün siyahlar boykota katılıyordu. Bazıları özel arabalarıyla taşıyabildiği kadar siyahı taşıyordu. En az 40 bin belediye otobüsü yolcusu o gün yürüyerek gitti işine. Bazıları 32 kilometrelik yolu yürüdü ama yine de belediye otobüsüne binmedi. Boykot başarılı olmuştu ve şehirde bir duyarlılık oluşturmuştu. O akşam aralarında Rosa Parks'ın da olduğu bir grup aktivist, Mt. Zion kilisesinde bir araya gelerek sonraki adımlarını tartıştılar. Montgomery Improvement Association adlı bir birlik oluşturmayı kararlaştırdılar. Başkanlığına, Dexter sokağındaki Baptist kilisesinin o günlerde 26 yaşındaki genç vaizi Martin Luther King Jr.'ı seçtiler. Organizasyonun ilk kararı boykota devam kararı oldu.

Şehirdeki siyahlar tam 381 gün boyunca otobüslere binmediler. İşlerine okullarına yürüdüler. Sıradan bir ev kadının anlık direncinin ilk kıvılcımını yaktığı bu etkileyici eylem, arkasındaki isimle beraber büyümeye başladı. Siyahlar buldukları her özel araçla, belediye otobüsü bilet fiyatına yolcu taşımaya başladılar. Bazı beyaz ev kadınları da arabalarıyla siyahlara destek verdi. Belediye otobüslerini işleten şirket büyük maddi zarar yaşadı. Bazı otobüsleri adeta çürüdü.

Ve bir süre sonra boykotçulara yönelik şiddet yükseldi. King'in evine yangın bombası atıldı.

King boykot süresince defalarca tutuklandı, baskı gördü. Bütün bunlar ulusal medyanın dikkatini Montgomery'e çekti. Bir defasında King tutuklanırken gazetecilere, 'suçumla gurur duyuyorum' diye bağırdı. Beyaz ırkçılardan oluşan çeteler, işe yürüyerek giden siyahlara saldırmaya başladı. Bazılarını linç ettiler. Ancak siyahlar boykota devam etti.

ABD Yüksek Mahkemesi'nin 1956 yılı Aralık ayı başında, benzeri bir başka dava kapsamında (Browder v. Gayle) ırk ayrımcılığını yasaklayan içtihadının zoruyla, Montgomery'deki belediye otobüslerinde de ayrımcılık kalktı. Montgomeryli siyahlar otobüs boykotunu 20 Aralık 1956 günü sona erdirdiler. Eylem başarıya ulaşmıştı. Beyaz ırkçıların tepkisi sert oldu. King'in evine saldırdılar. Otobüslere silahlı saldırılar

gerçekleştirdiler. Siyahları dövdüler. Ancak, devran dönmüştü artık.

Martin Luther King'in liderliğinde devam eden sivil haklar hareketi, 1964 yılında Sivil Haklar Yasasının çıkmasını sağladı.

Rosa Parks, 1957'de ölüm tehditleri ve beyazların ona iş vermemesi nedeniyle önce Virginia'ya bir yıl sonra da ölünceye kadar yaşayacağı Detroit'e taşındı. Bir yandan çalışmaya bir yandan da sivil haklar hareketinde mücadelesine devam etti.

Bill Clinton, 19 Ocak 1999 günü Kongre'deki Birliğin Durumu konuşmasına başlarken, Rosa Parks'ın mücadelesinden bahsedecek ve o gün Amerikan Kongresinin özel davetlisi olarak şeref locasında oturan Parks'ı göstererek, "Şu an o da aramızda. Bugün ayağa kalkıp kalkmayacağına kendisi karar verecek" diyecekti. Parks, ABD başkanının, yüksek yargı üyelerinin ve her iki partinin bütün milletvekili ve senatörlerinin ayakta alkış ve tezahüratları üzerine ayağa kalkarak Amerikan Kongresini selamlayacaktı.

Artık toplumun bütün kesimlerinin kahramanı olan Rosa Parks, 24 Ekim 2005 günü 92 yaşında hayatını kaybetti.

Evet ABD de bazı şeyler değişiyordu ama bazı şeyler de hiç değişmiyordu.

Mesela?

Roma'da 1960'ta düzenlenen olimpiyatlarda ABD adına altın madalya kazanan efsanevi boksör Muhammed Ali, siyahi bir sporcu olarak bir restorana alınmamasına tepki göstererek madalyasını nehre atmış, Vietnam Savaşı'na da asker olarak katılmak istemediğini söylediği için 5 yıl spordan uzak kalmıştı.

Biraz önce de değindiğim gibi 1964 yılında Sivil Haklar Yasası çıkmıştı ama 1968 yılında zenciler hala beyazlarla eşit değillerdi.

Mesela Meksika 1968 Olimpiyatları'nda da 200 metrede olimpiyat şampiyonu olan ABD'li sporcu Tommie Smith ve üçüncü olan vatandaşı John Carlos'un yumruklarını havaya kaldırarak ırkçılığa karşı tepkilerini ortaya koymuşlardı ve o resim hafızalara kazındı öylece...

Bir şeyler değişiyordu ve mesela Condoliza Rice ABD nin ilk zenci Dışişleri bakanı olabiliyor, Barack Obama ilk zenci devlet başkanı olabiliyordu ama bazı şeyler de hiç değişmiyordu. Aynen zenci bir astım hastası olan George Floyd'un ABD nin beyaz polisleri tarafından hunharca boğularak öldürülmesi gibi...

Floyd olayının üzerinden bir kaç gün geçtikten sonra Jacob Blake adlı bir zencinin arabasının içinde polis tarafından sırtından vurulması gibi (Maalesef Blake'in belden aşağısı felç olmuş.)

Ve değişmeyen şey ise kendi işledikleri insanlık suçlarını görmeyip kendilerinden on binlerce kilometre uzakta olan Türkiye'yi, hatta Türkiye Cumhuriyetinin kurucusu Mustafa Kemal Atatürk'ü İnsanlık suçu işlemekle suçlamaları gibi...(Alttaki en sağdaki Resim...Yazıda Atatürk'ün ağzından "Evet insanlığa karşı suç işlemekten suçluyum" Diyor. Bu olay Bu senenin Haziran Ayında ABD nin Başkendiindeki Türkiye Büyükelçilięi bahçesinde gerçekleşti.)

BITTİ.